

ยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายเกษตรกรแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
Integrated Farmer Heir Development Strategy in Chiang Rai Province

(Received: April 5, 2025; Revised: May 2, 2025; Accepted: May 16, 2025)

วราดวง สมณาคักดี¹ จุมพล นิมพานิช²
Waraduang Sommanasak¹ Jumpon Nimpanich²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทนายเกษตรกรแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และ 2) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่ส่งเสริมทนายเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มจำนวนทนายเกษตรกร เพิ่มรายได้ และลดต้นทุนการผลิตอย่างเป็นรูปธรรม ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทนายเกษตรกรจำนวน 100 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์จำนวน 17 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินยุทธศาสตร์ โดยผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นและความตรงเชิงเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคทางสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายภาครัฐและทรัพยากรทางการบริหารมีอิทธิพลโดยตรงต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะทรัพยากรทางการบริหารมีอิทธิพลในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ผลของนโยบายภาครัฐมีแนวโน้มในทางบวกแต่ยังไม่ถึงระดับนัยสำคัญ จำเป็นต้องศึกษาต่อยอดเพิ่มเติม และ 2) ยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินในระดับสูงในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยแบ่งเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ การเสริมสร้างการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การส่งเสริมนโยบายภาครัฐ และการพัฒนาทรัพยากรทางการบริหาร ซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนในการพัฒนาทนายเกษตรกรในระยะยาว

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ การพัฒนาทนายเกษตรกร แบบบูรณาการ

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย e-mail: waraduang.som@crru.ac.th
Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University.

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

Abstract

This research aimed to: 1) analyze the causal relationships influencing the development of an integrated strategy for farmer heir development in Chiang Rai Province and 2) develop a policy-oriented strategy that supports agricultural successors in Chiang Rai Province, with specific goals to increase the number of young farmers, enhance income, and reduce production costs. The study population was divided into two groups. The first group consisted of 100 farmer heirs who participated in the Young Smart Farmer program in Chiang Rai Province. This group plays a crucial role in the continuation of agricultural occupations and was selected based on structural equation modeling (SEM) criteria to enable precise analysis of causal relationships. The second group included 17 strategic experts who were purposively selected to provide in-depth information for strategy development. Data collection employed questionnaires, interviews, and strategic evaluation forms. The research instruments were verified for reliability and content validity. Statistical analysis techniques included structural equation modeling, percentage analysis, mean, and standard deviation. The research findings revealed that 1) public policy and administrative resources directly influenced strategic management. Administrative resources showed a statistically significant positive influence, while public policy demonstrated a positive tendency but did not reach a significant confidence level, indicating the need for further study. 2) The developed strategy was rated highly by experts in terms of accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness. It comprised three main components: enhancing strategic management, promoting public policy, and developing administrative resources—all of which are essential for sustainably supporting new-generation farmers in continuing agricultural occupations.

Keywords: Strategy, Agricultural Successor Development, Integrated Approach

บทนำ

ภาคการเกษตรของประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการสืบทอดอาชีพเกษตรกร
ซึ่งส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของภาคเกษตรในระยะยาว จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทาง

เกษตรกรรมของประเทศ อย่างไรก็ตาม อายุเฉลี่ยของเกษตรกรในพื้นที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่จำนวนทายาทเกษตรกรที่สนใจรับช่วงต่ออาชีพกลับลดลง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและโครงสร้างเศรษฐกิจ (นฤมล วัฒนชัย, 2563, น. 45) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้จำนวนทายาทเกษตรกรลดลง คือ การเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจของคนรุ่นใหม่ งานวิจัยพบว่าคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับอาชีพที่มีความมั่นคงและมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ส่งผลให้พวกเขาหันไปสู่อุตสาหกรรมและภาคบริการมากกว่าการทำเกษตรกรรม (เพชรดา จันอ้วนและยศ บริสุทธิ์, 2565, น. 13) ปัจจัยนี้เชื่อมโยงกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งเปิดโอกาสให้แรงงานสามารถเข้าถึงอาชีพที่มีศักยภาพด้านรายได้ที่สูงขึ้น ในขณะเดียวกัน อาชีพเกษตรกรรมยังคงถูกมองว่าเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูงและมีผลตอบแทนไม่แน่นอน เมื่อเปรียบเทียบกับงานในภาคธุรกิจและเทคโนโลยี (ศราวดี ปัญญาวิทย์และกังสตาล กนกหงษ์, 2567, น. 38) ข้อมูลสถิติล่าสุดจากสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย (2567) ระบุว่า มีเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีมากกว่าร้อยละ 42 ของจำนวนเกษตรกรทั้งหมด ขณะที่ทายาทเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มีเพียงร้อยละ 4.8 ของประชากรเป้าหมายในจังหวัด ซึ่งตอกย้ำถึงความรุนแรงของปัญหานี้อย่างชัดเจน

ดังนั้น เพื่อให้ภาคเกษตรกรรมสามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้กลับมาประกอบอาชีพเกษตรกรได้ จำเป็นต้องนำแนวคิดด้านศักยภาพเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) มาใช้กับภาคการเกษตร ซึ่งช่วยให้ธุรกิจเกษตรสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยศักยภาพเชิงพลวัตในที่นี้หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยน และนำนวัตกรรมไปใช้ในเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาศักยภาพดังกล่าวต้องอาศัยแนวทางที่เป็นระบบและได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถทำให้เกษตรกรรมเป็นอาชีพที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Eisenhardt & Martin, 2022, p. 30)

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการเกษตร นอกจากเทคโนโลยีแล้ว นโยบายภาครัฐยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเกษตรกรและส่งเสริมการพัฒนาภาคเกษตรให้มีความยั่งยืน งานวิจัยระบุว่าการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมสามารถช่วยลดผลกระทบจากความผันผวนของตลาดและสร้างแรงจูงใจให้ทายาทเกษตรกรสืบทอดอาชีพมาตรการที่สำคัญ ได้แก่ การให้เงินสนับสนุนแก่เกษตรกรรุ่นใหม่ การฝึกอบรมทักษะด้านเทคโนโลยีการเกษตร และการสนับสนุนทางการเงินเพื่อให้สามารถเข้าถึงเครื่องมือทางเทคโนโลยีได้ง่ายขึ้น (Pearce & Robinson, 2023, p. 25) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังขาดแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการบูรณาการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนเกษตรกรในระยะยาว ดังนั้น เพื่อเชื่อมโยงสู่การวิจัยในครั้งนี้ การพัฒนา “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทายาทเกษตรกรแบบบูรณาการ” จึงถือเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถ

ตอบโจทย์เชิงนโยบายในระดับพื้นที่ โดยเน้นการบูรณาการการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการพัฒนาทรัพยากรภายในองค์กรเกษตรกรรม เพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพและความยั่งยืนในภาคเกษตรกรรมในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทฤษฎาเกษตรกรรมแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่ตอบสนองต่อการส่งเสริมทฤษฎาเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มจำนวนทฤษฎาเกษตรกรรมในพื้นที่ เพิ่มรายได้ของเกษตรกร และลดต้นทุนการผลิตอย่างเป็นรูปธรรม

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
 - 1.1 สร้างฐานข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทฤษฎาเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนของภาคเกษตรกรรมและความมั่นคงทางอาหารของประเทศ
 - 1.2 สนับสนุนการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทฤษฎาเกษตรกรรม โดยเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ
 - 1.3 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาควิชาการ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเกษตรกรรมในการพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดอาชีพของทฤษฎาเกษตรกรรม
2. ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติการ
 - 2.1 พัฒนาความสามารถของทฤษฎาเกษตรกรรมในด้านการบริหารจัดการฟาร์ม การวางแผนการผลิต และการจัดการต้นทุน เพื่อให้สามารถดำเนินงานในภาคเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.2 สนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และเพิ่มโอกาสทางการตลาดทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

2.3 ส่งเสริมการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนในการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกร เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลโดยตรงต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ และส่งผลโดยอ้อมต่อประสิทธิผลของยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกร นโยบายที่มีความชัดเจนและสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกรรม เช่น การให้เงินทุนสนับสนุนและการฝึกอบรมทักษะ จะช่วยให้เกิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทนายทเกษตรกรที่ยั่งยืน

สมมติฐานที่ 2 ทรัพยากรทางการบริหารมีอิทธิพลโดยตรงต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ และส่งผลโดยอ้อมต่อประสิทธิผลของยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกร การมีทรัพยากรที่เพียงพอ เช่น บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ โครงสร้างพื้นฐาน และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จะช่วยให้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกรสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

สมมติฐานที่ 3 การบริหารเชิงยุทธศาสตร์มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกร การบริหารที่มีแนวทางที่เป็นระบบและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ จะช่วยให้ยุทธศาสตร์สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 นโยบายภาครัฐและทรัพยากรทางการบริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิผลของยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกร โดยองค์ประกอบของประสิทธิผลแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งหมายถึงความสามารถของยุทธศาสตร์ในการตอบสนองต่อนโยบายที่กำหนดไว้ 2) ความยั่งยืนของนโยบาย ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของยุทธศาสตร์ในการดำเนินการในระยะยาว 3) ผลลัพธ์ต่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพิจารณาจากระดับความสำเร็จในการดึงดูดทนายทเกษตรกรเข้าสู่ภาคการเกษตร และ 4) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นการสร้างระบบเกษตรกรรมที่สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มแรก คือ ทนายเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer ในจังหวัดเชียงราย จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 พบว่ามีทนายเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 2,500 คน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่ง Hair, Black, Babin & Anderson (2014) แนะนำว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างควรอยู่ที่ 100-200 คนเป็นอย่างต่ำสำหรับโมเดลที่มีตัวแปร 5-10 ตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตได้มากกว่า 20 ตัว ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คนในครั้งนี้จึงถือว่าอยู่ในระดับที่พอรับได้ภายใต้ข้อจำกัดเชิงบริบทและทรัพยากร

กลุ่มที่สอง คือ ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินยุทธศาสตร์ จำนวน 17 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการเกษตร จำนวน 4 คน และตัวแทนภาคประชาสังคม จำนวน 4 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวแปรในการศึกษา ได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ

2.1 นโยบายภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย 1) การออกนโยบายที่ส่งเสริมภาคเกษตร 2) การจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการเกษตร 3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเกษตร 4) การมีส่วนร่วมของภาคเกษตรกรในกระบวนการนโยบาย และ 5) ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายภาครัฐในภาคเกษตรกรรม และ

2.2 ทรัพยากรทางการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย 1) จำนวนบุคลากรที่มีทักษะด้านการเกษตร 2) การจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการเกษตร 3) การเข้าถึงทรัพยากรการผลิต 4) ประสิทธิภาพในการใช้เงินทุน และ 5) ผลสัมฤทธิ์จากการใช้ทรัพยากรในภาคเกษตร

ตัวแปรคั่นกลาง (Mediator Variable) คือ การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 1) กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ในองค์กรเกษตร 2) การดำเนินกลยุทธ์เพื่อพัฒนาและรักษาความสามารถทางการแข่งขัน 3) การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินกลยุทธ์ 4) การประเมินผลจากการดำเนินกลยุทธ์ และ 5) การปรับปรุงกลยุทธ์ตามผลลัพธ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การพัฒนาทนายเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย 1) การฝึกอบรมและการศึกษาสำหรับทนายเกษตรกร 2) การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากเกษตรกรรุ่นก่อน 3) การพัฒนาแรงจูงใจในการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม 4) การเข้าถึงทรัพยากรทางการเกษตร และ 5) ผลลัพธ์จากการพัฒนาทนายเกษตรกร

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินการวิจัยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2567 จนถึงวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 12 เดือน ครอบคลุมการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการพัฒนา ยุทธศาสตร์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาทายาทเกษตรกร

ความสำคัญของทายาทเกษตรกรต่อความยั่งยืนของภาคเกษตรปรากฏอยู่ในงานศึกษาหลายชิ้น โดยเฉพาะในบริบทของประเทศที่มีภาคเกษตรเป็นรากฐานของเศรษฐกิจ Nampulsuksan & Wonglorsaichon (2020) อธิบายว่าทายาทเกษตรกรจำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีขีดความสามารถเชิงพลวัต ซึ่งเน้นถึงความสามารถขององค์กรหรือบุคคลในการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวให้เข้ากับบริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

ในเชิงนโยบาย Thapinta & Liawruangrath (2022) ศึกษาแนวทางการสืบทอดฟาร์มของเกษตรกรรุ่นใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และพบว่าความสำเร็จของการสืบทอดกิจการทางเกษตรกรรมขึ้นอยู่กับการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง ทั้งด้านการเข้าถึงทรัพยากรทางการเงิน การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต งานศึกษาของ Kim & Han (2020) ยังชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทายาทเกษตรกรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างทุนมนุษย์ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำเกษตรและความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรกรรมโดยรวม

องค์ประกอบของการพัฒนาทายาทเกษตรกร

งานวิจัยของ Hitt, Ireland & Hoskisson (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Innovative Strategies for Next-Generation Farmers: Enhancing Productivity and Market Competitiveness” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ที่ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับอุตสาหกรรมเกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมั่นคง งานวิจัยนี้ระบุว่าปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การฝึกอบรมและการศึกษาสำหรับทายาท การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากเกษตรกรรุ่นก่อน และการเข้าถึงทรัพยากรทางการเกษตร เช่น การเข้าถึงเงินทุนหรือเครื่องมือการเกษตร ซึ่งผลลัพธ์จากการพัฒนาทายาทเกษตรกรเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

พัฒนาทนายเกษตรกร การส่งเสริมเกษตรกรรมสมัยใหม่ผ่านเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และสร้างระบบการเกษตรที่มีความยั่งยืน

นอกจากนี้งานวิจัยของ ศิริพร สุขประเสริฐ (2564) เรื่อง “แนวทางการพัฒนาทนายเกษตรกรให้สามารถดำเนินธุรกิจเกษตรอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมได้อย่างมั่นคงและแข่งขันได้ในตลาด งานวิจัยนี้ระบุว่าปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การฝึกอบรมและการศึกษาสำหรับทนายเกษตรกร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับความรู้ด้านการบริหารจัดการฟาร์มและเทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากเกษตรกรรุ่นก่อน (Knowledge & Experience Transfer from Senior Farmers) เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของตนเอง การพัฒนาแรงจูงใจในการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ทนายเกษตรกรมีความตั้งใจและความพร้อมในการสานต่อธุรกิจของครอบครัว การเข้าถึงทรัพยากรทางการเกษตร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเชิงยุทธศาสตร์

การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทางและวางแผนการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ การจัดสรรทรัพยากร และการพัฒนากลยุทธ์เพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน การศึกษาของ Hitt, Ireland & Hoskisson (2021) อธิบายว่า การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เป็นแนวทางที่ช่วยให้องค์กรสามารถวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในเพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อบริบทขององค์กร แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานของ Hill, Schilling & Jones (2024) ซึ่งกล่าวถึงการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในระดับองค์กรและระดับธุรกิจ โดยเน้นที่กระบวนการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการบริหารทรัพยากรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับองค์กร

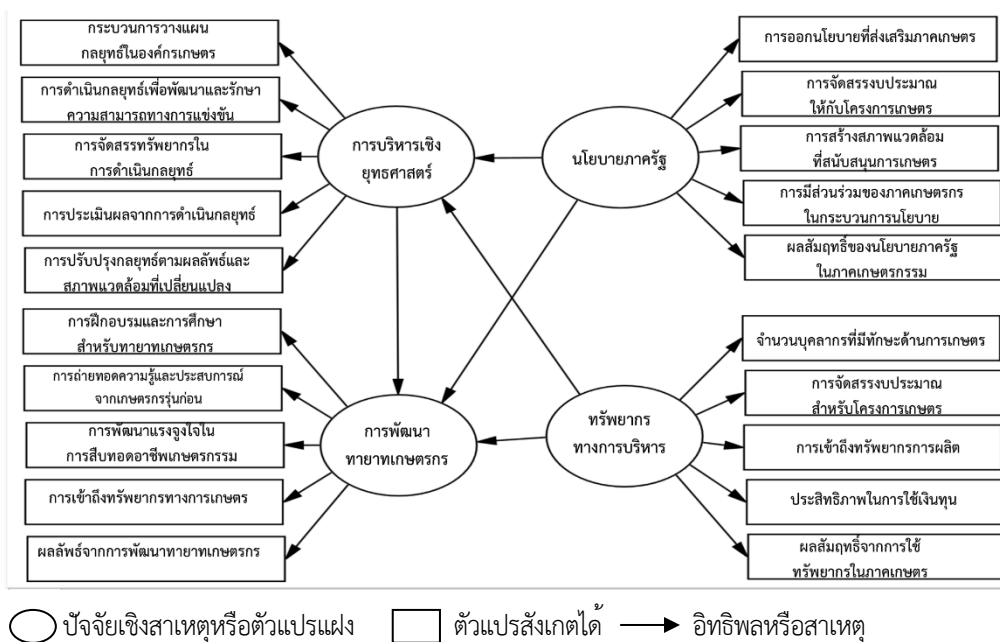
การบูรณาการแนวคิดด้วยทรัพยากรเป็นฐาน และขีดความสามารถเชิงพลวัตเพื่อพัฒนากอบแนวคิดการวิจัย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบว่า การพัฒนาทนายเกษตรกรในจังหวัดเชียงรายจำเป็นต้องอาศัยทั้งปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก เช่น นโยบายภาครัฐ และทรัพยากรภายในขององค์กร เช่น บุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยี ทั้งนี้ ทฤษฎีทรัพยากรเป็นฐาน (Resource-Based View: RBV) อธิบายว่า องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้จากการใช้ทรัพยากรภายในที่มีคุณลักษณะเฉพาะ เช่น ความหายาก เลียนแบบได้ยาก และจัดการได้ดี ซึ่งในบริบทของการเกษตร ทรัพยากรเหล่านี้ได้แก่ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เครื่องจักรกลเกษตร เทคโนโลยี และเครือข่ายเกษตรกร (Barney, 1991; Chen, 2024)

นอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาแนวคิดขีดความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) ซึ่งมุ่งเน้นความสามารถขององค์กรในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการ และการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ (Teece, Pisano, & Shuen, 1997) ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับบริบทของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และตลาดอยู่ตลอดเวลา

กระบวนการเหล่านี้จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ที่เข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน (Hitt, Ireland, & Hoskisson, 2024) ทฤษฎีเหล่านี้จึงถูกนำมาประยุกต์เพื่อจัดทำกรอบแนวคิดของงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาทายาทเกษตรกร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบความคิด วิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาทายาทเกษตรกรแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาครัฐและทรัพยากรทางการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์และการพัฒนาทนายเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มเป้าหมายคือทนายเกษตรกรจากโครงการ Young Smart Farmer จำนวน 2,500 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย, 2567) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และอ้างอิงแนวทางคำนวณของ Hair, Black, Babin & Anderson (2014) ในการใช้ SEM นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน คัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อประเมินและพัฒนายุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมและใช้ได้จริง

เครื่องมือการวิจัย

ระยะแรก การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของนโยบายภาครัฐและทรัพยากรทางการบริหารที่มีผลกระทบต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามประกอบด้วย 6 ส่วนหลัก ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ ทรัพยากรทางการบริหาร การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การพัฒนาทนายเกษตรกร และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ระยะที่สอง การพัฒนาต้นแบบยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นจะถูกนำไปประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจากหลายภาคส่วน เพื่อให้แน่ใจว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการส่งเสริมทนายเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยแบ่งออกเป็นสองระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ระยะที่ 2 ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญในการประเมินต้นแบบยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทั้งโครงสร้าง โดยการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น นอกจากนี้ยังใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และการวิเคราะห์เส้นทาง (PA) ด้วยโปรแกรม AMOS เพื่อประเมินความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ระหว่างตัวแปร และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลจริง โดยใช้ดัชนีวัดความสอดคล้อง เช่น Chi-square, GFI, RMSEA และค่าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการประเมินความเหมาะสมของตัวแบบ

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาครัฐและทรัพยากรทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์และการพัฒนาทนายเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มเป้าหมายคือทนายเกษตรกรจากโครงการ Young Smart Farmer จำนวน 2,500 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย, 2567) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ซึ่งประกอบด้วย 1) การเลือกอำเภอในจังหวัดเชียงรายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามพื้นที่ที่มีการดำเนินโครงการ Young Smart Farmer อย่างเข้มข้น 2) การเลือกกลุ่มทนายเกษตรกรภายในอำเภอที่เลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงจากแนวทางของ Hair et al., (2014) สำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ที่ระบุขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 100–200 คน นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน ได้รับการคัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อประเมินและพัฒนายุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมและใช้ได้จริง

เครื่องมือการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะหลัก ได้แก่ ระยะแรก: การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของนโยบายภาครัฐและทรัพยากรทางการบริหารที่มีผลต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์และยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายเกษตรกร ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) สถานภาพส่วนบุคคล 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ 3) ทรัพยากรทางการบริหาร 4) การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ 5) การพัฒนาทนายเกษตรกร 6) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และมีค่าความเชื่อมั่นระดับสูง (Cronbach's Alpha > 0.80) ระยะที่สอง: การพัฒนาต้นแบบยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมต้นแบบที่พัฒนาขึ้นจะถูกนำไปประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจากหลายภาคส่วน ผ่านแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้แน่ใจว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทจังหวัดเชียงราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างถูกนำมาวิเคราะห์โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะหลัก ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและแนวโน้มของข้อมูลที่สามารถได้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ดำเนินการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธี โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis: PA) ด้วยโปรแกรม AMOS

ตารางที่ 1 การประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Model Fit) กับข้อมูลจริง ใช้ดัชนีที่ได้รับการยอมรับในทางสถิติเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของโมเดล

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์ที่ยอมรับได้	ความหมาย
Chi-square (χ^2)	p-value ≥ 0.05	โมเดลไม่แตกต่างจากข้อมูลจริง (ถ้า p < 0.05 = โมเดลแตกต่างจากข้อมูลจริง)
GFI (Goodness-of-Fit Index)	≥ 0.90	ค่าความเหมาะสมโดยรวม
CFI (Comparative Fit Index)	≥ 0.90	เปรียบเทียบกับโมเดลที่ไม่มีโครงสร้าง
TLI (Tucker-Lewis Index)	≥ 0.90	ความเหมาะสมเมื่อพิจารณาความซับซ้อนของโมเดล
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation)	≤ 0.08	ค่าความคลาดเคลื่อนเฉลี่ยของพารามิเตอร์
RMR (Root Mean Square Residual)	≤ 0.05	ค่าเฉลี่ยส่วนเหลือของโมเดลกับข้อมูลจริง

หมายเหตุ: ในกรณีของงานวิจัยนี้ ค่า p-value = 0.059 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.05 เพียงเล็กน้อย แสดงว่าโมเดลมีแนวโน้มที่จะสอดคล้องกับข้อมูลจริง แต่ยังไม่ถึงระดับที่สามารถสรุปได้ว่าโมเดลมีความเหมาะสมอย่างสมบูรณ์ (Kline, 2015)

ผลการวิจัย

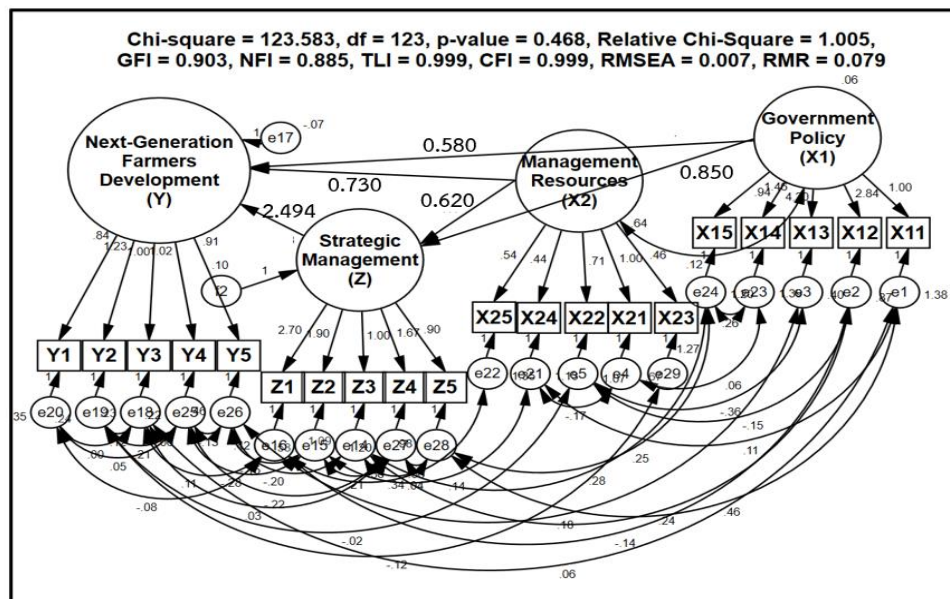
1. ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกรแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

การทดสอบสมมติฐานในครั้งนี้ดำเนินการผ่านการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งเป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงในโมเดลวิจัย โดยประเมินผ่านค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อยืนยันว่าโมเดลมีความเหมาะสมกับทฤษฎีและข้อมูลจริง ผลการประเมินค่าดัชนีต่าง ๆ

แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลในระดับที่น่าพอใจ โดยค่า Chi-square = 123.583 และ Degrees of Freedom (df) = 123 ส่งผลให้ค่า Relative Chi-square = 1.005 ซึ่งอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ (น้อยกว่า 2.00 ตามเกณฑ์ Hair et al., 2014) นอกจากนี้ค่าดัชนีความพอดีอื่น ๆ ได้แก่ GFI = 0.903, NFI = 0.885, TLI = 0.999, CFI = 0.999, RMSEA = 0.007 และ RMR = 0.079 ต่างอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ แสดงถึงความเหมาะสมโดยรวมของโมเดล (Kline, 2015)

เมื่อพิจารณาค่าพารามิเตอร์ของโมเดล พบว่า สมมติฐานส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนโดยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเฉพาะในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาครัฐกับการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งพบว่า นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ด้วยค่าประมาณการ (Estimate) เท่ากับ 0.850 อย่างไรก็ตาม ค่า P-value = 0.059 แม้จะไม่ผ่านเกณฑ์นัยสำคัญที่ 0.05 อย่างชัดเจน แต่ถือว่าใกล้เคียง และสามารถตีความได้ว่าเป็นแนวโน้มที่ควรให้ความสนใจในงานวิจัยต่อไป โดยเฉพาะในด้านการขยายขนาดกลุ่มตัวอย่างหรือการแทรกตัวแปรกำกับอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความแม่นยำ ในอีกด้านหนึ่ง ผลการวิเคราะห์ยังชี้ให้เห็นว่า ทรัพยากรทางการบริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Estimate = 0.620, p-value = 0.005) สะท้อนถึงความสำคัญขององค์ประกอบด้านทรัพยากร เช่น บุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และเทคโนโลยี ซึ่งมีบทบาทในการผลักดันกระบวนการเชิงกลยุทธ์ให้เกิดผลอย่างแท้จริง

ที่สำคัญที่สุดคือ การบริหารเชิงยุทธศาสตร์มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกร โดยมีค่า Estimate = 2.494 และ P-value < 0.001 ซึ่งถือเป็นระดับนัยสำคัญทางสถิติสูงสุด ($p < 0.001$) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีระบบและปรับตัวได้ต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผลกระทบทางอ้อม นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกรผ่านการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ด้วยค่า Estimate = 0.580 และ P-value = 0.070 ซึ่งยังไม่ถึงเกณฑ์นัยสำคัญ ($p < 0.05$) แต่สามารถสรุปในเชิงแนวโน้มที่ควรติดตามต่อไป ในขณะที่ ทรัพยากรทางการบริหารมีผลกระทบทางอ้อมที่มีนัยสำคัญต่อยุทธศาสตร์ (Estimate = 0.730, $p = 0.003$) ภาพรวมของผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์ในระดับสูงสุด โดยมีอิทธิพลรวมสูงถึง 2.494 ซึ่งสนับสนุนแนวคิดว่า การจัดการที่ดีมีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนและยั่งยืน

ภาพที่ 2 แสดงโมเดลเส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ผ่านการปรับโมเดล โดยแสดงทั้งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมอย่างครบถ้วน ส่วน ตารางที่ 1 สรุปค่าผลกระทบแต่ละประเภท พร้อมแสดงระดับอิทธิพลของตัวแปร

ตารางที่ 2 ค่าผลกระทบทางตรง ทางอ้อม และผลรวมของตัวแปรในโมเดล SEM

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลกระทบทางตรง	ผลกระทบทางอ้อม	ผลกระทบรวม	ระดับอิทธิพล
นโยบายภาครัฐ	การบริหารเชิงยุทธศาสตร์	0.850	-	0.850	สูง
ทรัพยากร	การบริหารเชิงยุทธศาสตร์				
ทางการบริหาร	ประสิทธิภาพของ	0.620	-	0.620	ปานกลาง
การบริหารเชิงยุทธศาสตร์	ยุทธศาสตร์	2.494	-	2.494	สูงมาก
นโยบายภาครัฐ	ประสิทธิภาพของ				
ทรัพยากร	ยุทธศาสตร์ (ทางอ้อม)	-	0.580	0.580	ปานกลาง
ทางการบริหาร	ยุทธศาสตร์ (ทางอ้อม)	-	0.730	0.730	ปานกลาง

หมายเหตุ สถิติการทดสอบโมเดล: Chi-square = 123.583; df = 123; Relative Chi-Square = 1.005; p-value = 0.468; GFI = 0.903; NFI = 0.885; TLI = 0.999; CFI = 0.999; RMSEA = 0.007; RMR = 0.079

2. การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกรแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทนายทเกษตรกรแบบบูรณาการโดยอิงจากแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์และการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในจังหวัดเชียงราย ยุทธศาสตร์ดังกล่าวถูกออกแบบขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม โดยเน้นความสำคัญของการสนับสนุนเชิงโครงสร้างจากภาครัฐ ควบคู่กับการพัฒนากลไกการบริหารจัดการภายในองค์กรเกษตร

ผลการวิเคราะห์เน้นให้เห็นว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ส่งผลให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถปรับตัวและวางแผนดำเนินอาชีพอย่างมีทิศทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการสนับสนุนจากภาครัฐในรูปของนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมสินค้าทางการเกษตรตามภูมิสังคมของแต่ละอำเภอ การสนับสนุนการแปรรูปผลผลิต และการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดดิจิทัล

การวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมการวางแผนกลยุทธ์ การจัดสรรทรัพยากร และการติดตามประเมินผล 2) การสนับสนุนนโยบายภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยเอื้อที่ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงโอกาส 3) การพัฒนาทรัพยากรทางการบริหาร เช่น ทักษะบุคลากร เครื่องมือและงบประมาณ

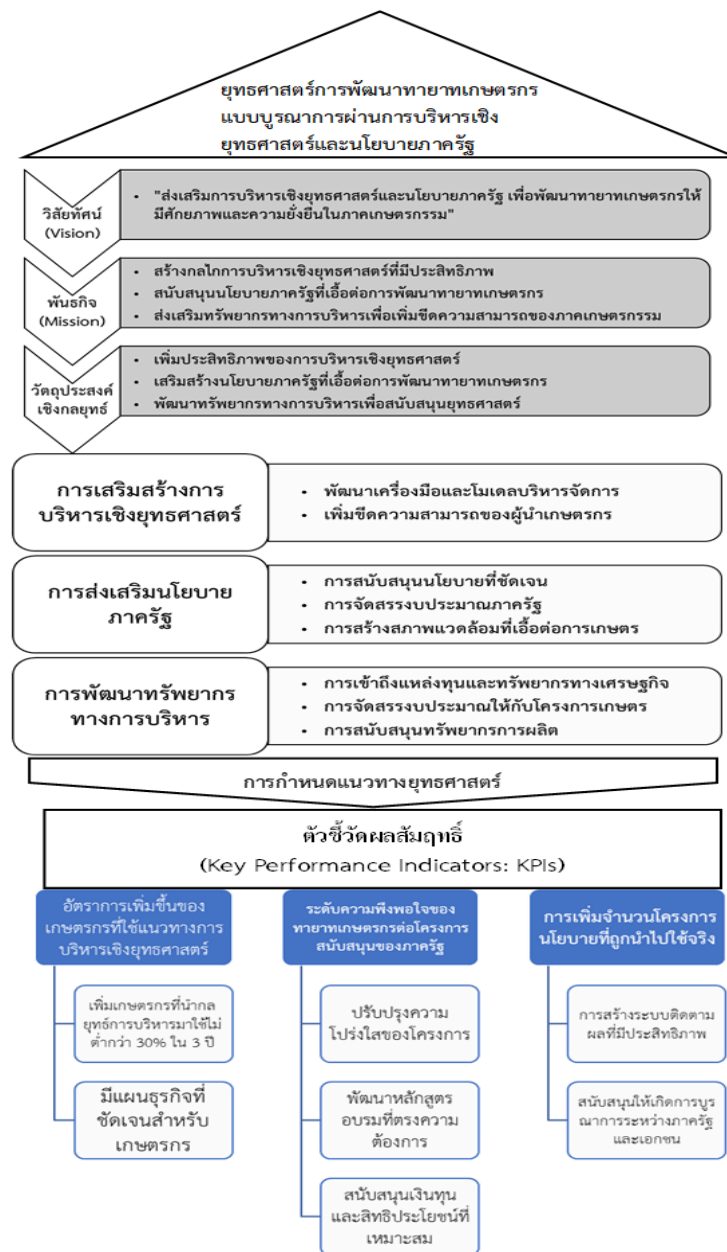
ในด้านของการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ พบว่าการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบแพลตฟอร์มดิจิทัล เข้ามาใช้ มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการบริหารธุรกิจการเกษตร อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยี

ในส่วนของ นโยบายภาครัฐ มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและลดความเสี่ยงสำหรับทนายทเกษตรกร เช่น 1) การจัดตั้งกองทุนเพื่อการลงทุนเริ่มต้น 2) การสนับสนุนระบบฝึกอบรมและโค้ชซึ่ง 3) การพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างภาคเกษตรกับภาคอุตสาหกรรม

ด้าน การพัฒนาทรัพยากรทางการบริหาร เป็นปัจจัยที่ช่วยให้ทนายทเกษตรกรมีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจเกษตรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะทักษะการวางแผน การบริหารงบประมาณ และการจัดการต้นทุน หลักสูตรฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะเหล่านี้ ควบคู่กับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแบบยืดหยุ่น ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มเป้าหมายในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาพรวมของยุทธศาสตร์แบบบูรณาการนี้ แสดงไว้ในภาพที่ 3 ซึ่งเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านเข้ากับตัวแปรผลลัพธ์ และแสดงเส้นทางความสัมพันธ์ที่ผ่านการปรับโมเดลแล้ว

จากผลการประเมินต้นแบบยุทธศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า 1) ด้านความถูกต้อง (Validity): ค่าเฉลี่ย 4.58 2) ด้านความเหมาะสม (Appropriateness): ค่าเฉลี่ย 4.62 3) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility): ค่าเฉลี่ย 4.60 4) ด้านความเป็นประโยชน์ (Usefulness): ค่าเฉลี่ย 4.61 ค่าดังกล่าว

สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของผู้เชี่ยวชาญในประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์ทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดเชียงรายที่มีความหลากหลายทางภูมิประเทศและเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ ทั้งนี้ รายละเอียดของการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ทั้งหมดถูกสรุปและนำเสนอในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกรแบบบูรณาการผ่านการบริหารเชิงยุทธศาสตร์และนโยบายภาครัฐ

การอภิปรายผล

1. การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทายาทเกษตรกรแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า นโยบายภาครัฐและทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของทายาทเกษตรกร โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) แสดงว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดัชนีวัดความพอดีของโมเดล (Chi-square, GFI, CFI, RMSEA) อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งสะท้อนถึงความเหมาะสมของโครงสร้างตัวแปรแฝงในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ผลการทดสอบสมมติฐานชี้ว่านโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์สูงสุด (Estimate = 0.850, $p = 0.059$) แม้ว่าค่า p จะไม่ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แต่มีแนวโน้มเชิงบวกที่มีนัยสำคัญในเชิงบริบท ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานของ กุลสกาเว เลาสถิตย์ (2567) ที่เน้นว่าการกำหนดนโยบายภาครัฐด้านการเกษตร เช่น การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จำเป็นต้องมีความต่อเนื่องและการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติจริง ในขณะที่ทรัพยากรการบริหารมีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ (Estimate = 0.620, $p = 0.005$) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ เพชรดา จันอ้วน และยศ บริสุทธิ์ (2565) ที่ศึกษาความท้าทายของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า การเข้าถึงแหล่งเงินทุน เทคโนโลยี และองค์ความรู้ด้านการจัดการมีความจำเป็นต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจเกษตรในยุคปัจจุบัน แม้ว่านโยบายภาครัฐจะมีค่าสัมประสิทธิ์ผลกระทบรวมสูงกว่า แต่ทรัพยากรการบริหารกลับมีผลกระทบต่อผลลัพธ์ปลายทาง (การพัฒนาทายาทเกษตรกร) มากกว่า จึงสามารถตีความได้ว่า นโยบายเป็นกลไกตั้งต้นในการสร้างกรอบแนวทาง ในขณะที่การพัฒนาเชิงปฏิบัติ (เช่น การบริหารจัดการงบประมาณหรือทักษะการผลิต) จำเป็นต้องมาจากภายในองค์กรหรือเครือข่ายเกษตรกรเอง

ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎี Resource-Based View (RBV) ซึ่งเน้นว่าทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรมาก่อนจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Barney, 1991) โดยเฉพาะทรัพยากรที่มีค่า หาได้ยาก เลียนแบบได้ยาก และไม่มีสิ่งทดแทน (VRIN Framework) เช่น ความรู้เชิงท้องถิ่น แรงจูงใจของทายาท และการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างรุ่น ขณะเดียวกัน การบูรณาการแนวคิดขีดความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) ที่กล่าวถึงในงานของ Chen (2024) ยิ่งตอกย้ำว่าความสามารถในการเปลี่ยนแปลง ปรับตัว และตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนไป มีผลอย่างมากต่อความสำเร็จในระยะยาวขององค์กรเกษตร ซึ่งแปลว่า แม้จะมีทรัพยากรอยู่แล้ว หากไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม ยุทธศาสตร์ก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการเชิงธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุป การอภิปรายผลในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานระหว่างปัจจัยภายนอก (นโยบายภาครัฐ) และปัจจัยภายใน (ทรัพยากรและการบริหารจัดการ)

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกรอย่างเป็นระบบและยั่งยืน การปรับใช้นโยบายควรคำนึงถึงความหลากหลายของพื้นที่และบริบทของชุมชน ขณะที่กลุ่มเป้าหมายควรได้รับการสนับสนุนในการเพิ่มขีดความสามารถผ่านโครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมือทางการเงิน และเครือข่ายความร่วมมืออย่างครบวงจร

2. การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทนายทเกษตรกรแบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางอาชีพให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยผ่านการบริหารจัดการทรัพยากรภายในอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบองค์ประกอบของยุทธศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญชี้ว่า ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้รับการประเมินในระดับสูงในทุกมิติ ได้แก่ ด้านความถูกต้อง (Validity) ความเหมาะสม (Appropriateness) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Usefulness) ซึ่งสะท้อนถึงความครอบคลุมของแนวทางการพัฒนาและความสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ ผลลัพธ์จากการประเมินนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรพัฒน์ เฟ่งพิศ และ อภิญา รัตนไชย (2567) ซึ่งศึกษาปัจจัยแรงจูงใจของทนายทเกษตรกร พบว่า นโยบายภาครัฐและการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสืบทอดอาชีพและเสริมสร้างความมั่นคงของระบบเกษตรกรรมในระยะยาว โดยเฉพาะมาตรการของภาครัฐ เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การฝึกอบรมพัฒนาทักษะ และการเข้าถึงเทคโนโลยี ถือเป็นกลไกที่ช่วยเร่งกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากเกษตรกรดั้งเดิมไปสู่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้อย่างยั่งยืน แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Monson (2024) ซึ่งนำเสนอการประยุกต์ใช้ แนวคิดทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ (Resource-Based View: RBV) ในการพัฒนากลยุทธ์องค์กร โดยชี้ว่าความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ทุนมนุษย์ ความรู้ท้องถิ่น เทคโนโลยี และเครือข่ายทางธุรกิจ เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และความยั่งยืนในระยะยาว กล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมเฉพาะของจังหวัดเชียงรายเท่านั้น แต่ยังมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางเชิงนโยบายระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่กำลังเผชิญปัญหาการขาดแคลนแรงงานเกษตรกรรุ่นใหม่ และต้องการระบบสนับสนุนที่ยืดหยุ่นและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบนโยบายที่สนับสนุนการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ

2. ควรพัฒนาโครงการฝึกอบรมเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการสร้างทักษะการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี และการวางแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

3. ใช้แนวทางยุทธศาสตร์นี้เป็นพื้นฐานในการออกแบบมาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบโลจิสติกส์ สาธารณูปโภค และแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการจัดการฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการติดตามผลของการนำนโยบายและยุทธศาสตร์ไปใช้จริงในระยะยาว เพื่อประเมิน ประสิทธิภาพ และตรวจสอบความยั่งยืนของยุทธศาสตร์

2. ศึกษาเพิ่มเติมในเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่หรือกลุ่มประชากรต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจ ผลกระทบของบริบทท้องถิ่นต่อการพัฒนาทนายเกษตรกร

3. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับอิทธิพลของเทคโนโลยีการเกษตร เช่น AI, IoT, Big Data ต่อ พฤติกรรมและความสามารถในการตัดสินใจของเกษตรกรรุ่นใหม่

รายการอ้างอิง

กุลสกา เลาสลิตย์. (2567). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาคเกษตรสมัยใหม่*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ เกษตรพัฒนา.

นฤมล วัฒนชัย. (2563). *แนวทางการส่งเสริมการเกษตรสำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิรพัฒน์ เฟ่งพิศ และ อภิญา รัตนไชย. (2567). *การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในยุคดิจิทัล*. วารสาร พัฒนาชนบท, 12(1), 45–58.

เพชรดา จันอ้วน และ ยศ บริสุทธิ. (2565). *พฤติกรรมการเรียนรู้ของทนายเกษตรกรในภาคเหนือ*. วารสารเกษตรและสังคม, 16(3), 77–91.

ศราวดี ปัญญาวิทย์ และ กังสาดล กนกหงษ์. (2567). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกร*. วารสารเศรษฐกิจท้องถิ่น, 18(2), 31–44.

ศิริพร สุขประเสริฐ. (2564). *การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคเหนือตอนบน*. วารสารวิจัยมนุษยศาสตร์, 9(2), 65–79.

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย. (2567). *จำนวนเกษตรกรและทนายเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer*. สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย.

Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120. <https://doi.org/10.1177/014920639101700108>

- Chen, Y. (2024). Innovation in strategic agricultural planning. *International Journal of Agribusiness Studies*, 22(1), 1–15. <https://doi.org/10.1007/s00155-024-1032>
- Eisenhardt, K. M., & Martin, J. A. (2022). Dynamic capabilities: What are they? *Strategic Management Journal*, 21(10–11), 1105–1121. <https://doi.org/10.1002/smj.224>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson.
- Hill, C. W., Schilling, M. A., & Jones, G. R. (2024). *Strategic management theory: An integrated approach* (14th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
- Hitt, M. A., Ireland, R. D., & Hoskisson, R. E. (2021). *Strategic management: Competitiveness and globalization* (14th ed.). Boston, MA: Cengage.
- Kim, J., & Han, D. (2020). The Impact of Human Capital on Farm Performance: Evidence from South Korea. *Agricultural Economics*, 51(3), 403–414.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). New York, NY: Guilford Press.
- Monson, J. (2024). Assessing youth commitment in sustainable farming. *Journal of Agricultural Development*, 19(2), 42–56. <https://doi.org/10.5678/jad.2024.0042>
- Nampulsuksan, P., & Wonglorsaichon, P. (2020). The role of Leadership Styles and Organizational Capabilities on Performance in digital era: private hospitals and clinics, Thailand. *International Virtual Convergence on management and economics*, 1-14.
- Pearce, J. A., & Robinson, R. B. (2023). *Strategic management: Planning for domestic & global competition* (14th ed.). New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Teece, D.J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic Capabilities and Strategic Management. *Strategic Management Journal*, 18, 509-533.
- Thapintam, D. & Liawruangrath S. (2022). *Outcome of care in psychiatric: Patients, Perception*. Chiang Mai: Chiang Mai University